

Skjøtselsdel av forvaltningsplan for Søndre Frøylandsvatnet

25.04.2017

Skjøtselsdel av forvaltningsplan for Søndre Frøylandsvatnet landskapsvern- og fuglefredningsområde

Innhold

Forord	2
1. Innledning.....	2
2. Områdebeskrivelse	2
3. Brukerinteresser.....	4
4. Bevaringsmål og skjøtsel.....	5
5. Oppfølging av verneområdet.....	22
6. Oppsummering av planlagt forvaltning.....	23
7. Litteraturliste	24
Vedlegg.....	24

Skjøtselsdel av forvaltningsplan

Forord

Søndre Frøylandsvatnet landskapsvern- og fuglefredningsområde ble opprettet ved kongelig resolusjon 30. juni, 1978. I oktober 2015 overtok Time kommune forvaltningsmyndigheten knyttet til 4 verneområder i kommunen. Ønsket om en tettere oppfølging av verneområdene lå til grunn for at kommunen søkte om å få lov å overta forvaltningsansvaret.

Det har lenge vært et ønske å få laget en forvaltningsplan for Søndre Frøylandsvatnet. Verneområdet ligger rett inntil Bryne sentrum, der det vil skje store endringer de kommende år, mht. utbygging, dobbeltspor, idrettsanlegg og tilrettelegging for friluftsliv m.m.

Målgruppen for denne planen er alle innbyggere, grunneiere og kommunen.

1. Innledning

Formålet med vernet er beskrevet i kap. III i verneforskriften fra 1978:

«Formålet med vern av landskap, fugleliv og biotop er å bevare eit vakkert og eigenarta landskapsbilete med tangen som eit dominerende og geologisk verdifullt element, og samstundes verne om forekomstane av trekkende, overvintrande og hekkande fugl i området».

Området dekker 700 dekar, av dette utgjør ca. 200 dekar landareal, både kommunalt og privat eid jord. Verneområdet dekker den sørligste del av Frøylandsvatnet også kalt Litlavatnet samt et mindre område nord for Tangen som omfatter en holme som er viktig for hekkende fugl.

Time kommune er forvaltningsmyndighet siden 1. oktober 2015 jf. vedtak om delegering av forvaltningsmyndighet datert 19.05.2015 (se vedlegg 1).

Hensikten med skjøtselsplanen er å gi detaljerte retningslinjer for skjøtsel som kan bidra til å opprettholde natur- og landskapsverdier i området.

2. Områdebeskrivelse

Verneområdene ble opprettet i 1978. Avgrensningen av områdene har vært usikker og er fremdeles ikke vist ordentlig i naturbase.no. Litlavatnet og Tangen omfattes av landskapsvernområdet med fuglefredning, mens Sandtangen, Vårheiskogen og Bryneholmen omfattes av fuglefredningsområde. Videre i denne planen brukes «verneområdet» som betegnelse på hele arealet som omfattes av de to verneområdene: Søndre Frøylandsvatnet landskapsvernområde med fuglefredning (ID=VV0000556) og Søndre frøylandsvatnet fuglefredningsområde (ID=VV00003090)

Deler av området lengst i vest (Sandtangen, Vårheiskogen og Bryneholmen) ble regulert til friområde i 1953. I 1975 ble området tilgrensende Sivdammen og Litlavatnet i sør regulert til friområder. En mindre del (15 daa) av dette området mellom boligfeltet rundt Holmavegen og landbruksområder i øst ble etterfølgende sikret som statlig sikret Friluftsområde (FS 00001492).

3. Brukerinteresser

Den vestlige delen av området er i dag et av kommunens mest brukte friluftsområder. Sandtangen har årlig mer enn 100.000 besøkende. De besøkende er alt fra familier, skoler, barnehager, eldre, turgrupper eller lag og organisasjoner. Deler av Sandtagen er tilrettelagt for friluftsliv, bl.a. med opplyst turveg, hvilebenker, trimpark og en åpen gressflate (livsgledeslette). Den sørlige delen grenser til rådhuset og Sivdamssenteret som egentlig er plassert innenfor vernegrensen. Her er det anlagt en turveg fra bru til Sivdamssenteret. Det går mye folk på tur langs Sivdammen, og her ferdes både unge og gamle.

Mellom Sivdamssentret og Essostasjonen er det bare privat bruk i forbindelse med hagene på de eiendommene som grenser til vannet. Et engareal langs Arne Garborgsveg blir slått en gang i året. Bak Essostasjonen er det et område som er brukt av både skoler, hundeluffere og turgåere. Øst for Essostasjonen er det aktiv landbruksdrift med grasdyrking og beite. Selve tangen blir brukt til sauebeite.

Overvannsledninger fra Bryne (Rosselandsområdet og rådhusområdet) føres direkte til Litlavatnet og sivdammen.

En fibernettkabel fra Kverneland til Bryne er lagt gjennom Litlavatnet og sivdammen.

En sluse regulerer vanngjennomstrømning i utløpet av Sivdammen. Her er det en overløpsterskel med en høyde på 24,4 m.o.h. Slusen kan stenge helt for utløpet for å gi mulighet for tiltak i Mølledammen nedstrøms.

Historisk bruk av området

Sandtangen har siden 1950-tallet vært i bruk som friluftsområde. Det har vært et badehus på badehustomta.

Lokale folk har fisket i Frøylandsvatnet.

4. Bevaringsmål og skjøtsel

4.1 Overordnede mål

«Formålet med vern av landskap, fugleliv og biotop er å bevare eit vakkert og eigenarta landskapsbilete med Tangen som eit dominerande og geologisk verdifullt element, og samstundes verne om forekomstane av trekkande, overvintrande og hekkande fugl i området».

Bevaringsmål for Søndre Frøylandsvatnet landskapsverneområde er:

- Uendret landskapsbilde, intakt og synlig eskerformasjon, uforstyrret kantsone langs vannet med løvtrær, busker og urter.

Bevaringsmål for Søndre Frøylandsvatnet fuglefredningsområde er:

- Opprettholde et rikt og variert fugleliv

4.2 Samlet vurdering av tilstanden for verneverdiene

Området er sist undersøkt av Bjarne Oddane i 2012. Området rundt Tangen er det mest fuglerike området ved Frøylandsvatnet, og er funksjonsområde for hele 18 rødlistede fuglearter.

Takrør- og busktilknyttede hekkefugler er sivsanger, rørsanger, sivspurv, grashoppesanger (VU). Vannrikse (VU) og sivhøne (NT) overvintrer og hekker trolig i området. Vår og høst overnatter store mengder låvesvaler og sandsvaler. Trolig viktigste hekkeområde på Jæren for toppdykker (NT). De vanlige endene hekker i større tall, mer fåtallig observert og kanskje hekkende er snadderand (NT), skjeand (NT) og knekkand (EN). På holmen rett nord for Tangen hekker hettemåke (NT), 750 par i 2011. På Tangen og tilgrensende jordbruksareal hekker vipe (NT), storspove (NT), strandsnipe (NT), og sanglerke (NT). Brusfugl (VU) er også sett. Andre rødlistearter som nytter området regelmessig er tårnirisk (NT), stare (NT), og tårnseiler (NT), sivhauk (VU). Det er også et godt flaggermusområde med flere arter. Av rødlistede planter finnes rike forekomster av nikkebrønse.

Figur 2 Dvergdykker ved litlavatnet. Foto Roy Mangernes

4.3 Trusler mot verneverdiene, innenfor og utenfor vernegrensene

De mest vesentlige trusler for hele eller deler av området:

- Høyspentledning tvers over Litlavatnet
- Tilstrømming av finpartikler fra overvannssystem på Bryne
- Forurensning av innløpsbekker til Litlavatnet
- Gjengroing av Litlavatnet og åpent terreng på holmer og på selve Tangen
- Giftalgeoppblomstring i Frøylandsvatnet
- Forhøyet innhold av miljøgifter i fisk
- Forstyrrelser fra mennesker på land
- Forstyrrelser fra menneskers ferdsel på vatnet
- Jakt og fangst av fugler, sanking av egg, ødeleggelse av reir.
- Tap av levesteder, småbiotoper, kantsone, sivholmer mm.
- Fremmede arter

4.4 Retningslinjer og tiltak for hele området

Generelt skal det gjennomføres så få inngrep som mulig innenfor vernegrensene. Likevel må det foretas noe rydding langs turveger og stier, oppgrusing av turveger, slåing av gressfelt og forsiktig hogst i skogfelt, slik at området fremdeles kan brukes til friluftsmål.

Tiltak

- Gradvis fjerning av fremmede arter som Sitka- og Edelgran m.fl.
- Redusere næringsavrenning og partikkelavrenning til vannet.
- Overvåking og kartleggingsbehov
- Telling av fugler, vinter, vår og høst hvert tredje år
- Oppmåling av vanndybde i Litlavatnet
- Kartlegging av miljøgifter i fisk
- Informasjonstiltak
- Oppsetting av skilt som viser grenser for verneområdet samt infoskilt som forteller om natur- og landskapskvaliteter i verneområdet.
- Informere om brannrisiko og badevannskvalitet
- Informere om ferdselsrett

A. Naturkvaliteter

Funksjonsområde for hele 18 rødlistede fuglearter. Takrør- og busktilknyttede hekkefugler er sivsanger, rørsanger, sivspurv, grashoppesanger (VU). Vannrikse (VU) og sivhøne (NT) overvintrer og hekker trolig i området. Vår og høst overnatter store mengder låvesvaler og sandsvaler. Trolig viktigste hekkeområde på Jæren for toppdykker (NT). De vanlige endene hekker i større tall, mer fåtallig observert og kanskje hekkende er snadderand (NT), skeand (NT) og knekkand (EN).

Viktige områder med åpent vann vinterstid er løpet mellom Bryneholmen og Tangen, samt i innløpet til Sivdammen.

B. Bevaringsmål

Normalvannstand er 24 m.o.h. Det må ikke forekomme vannstandsendringer større enn +/- 0,5 m

Tilstrømming av finpartikler (suspendert stoff (SS)) fra overvannsystemet på Bryne begrenses til max 10 mg SS/l i årsgjennomsnitt.

Eutrofiering: Frøylandsvatnet og Litlavatnet skal oppnå god økologisk tilstand, i hht vannforskriften (frist er utsatt til år 2033).

Fjerne fremmede arter som edelgran og sitkagran m.fl. i kantsone mellom turveg og vatn.

C. Tilstandsvurdering

Påvirkning fra landbruk og by. Høyt innhold av næringsstoffer. Stabil utbredelse av sivholmer i den sørlige delen (2007 _2016). Sedimenter stort sett fri for miljøgifter.

Fremmede arter har spredt seg til kantsonen

D. Tiltak

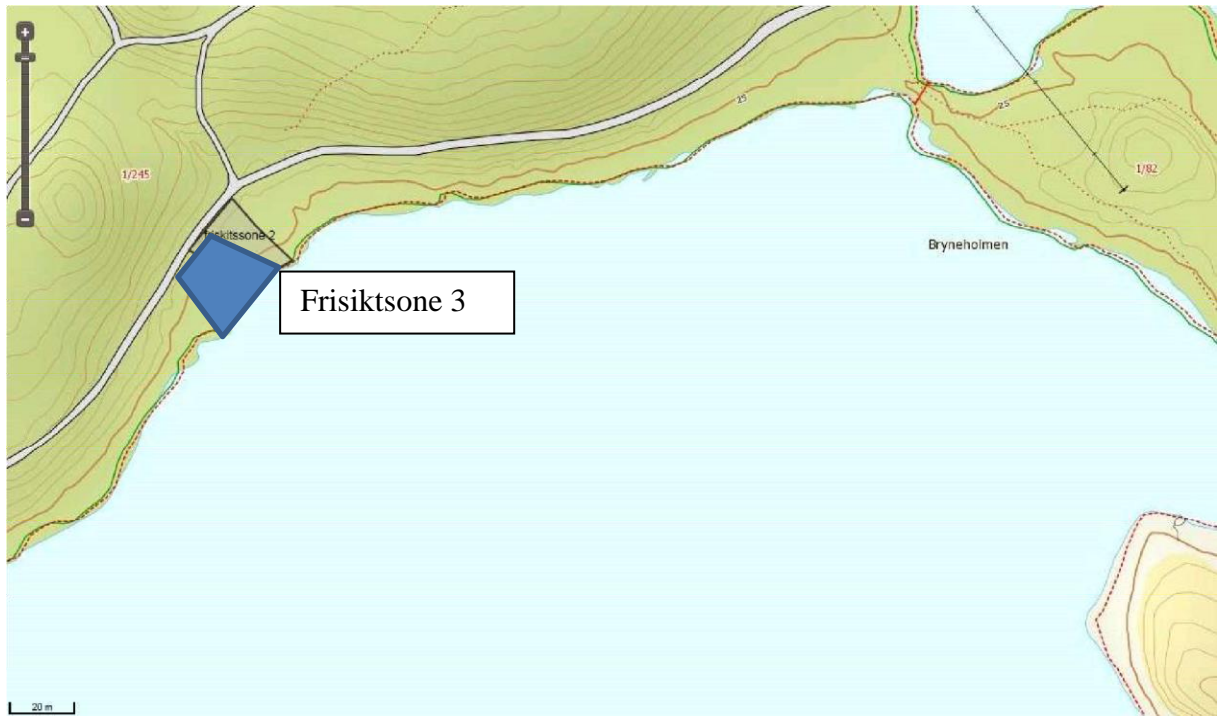
Rensing av overvann ved sedimentasjon, redusere tilførsel av næringsstoffer til vannet.

Fjerne oppslag av fremmede arter, som sitkagran og edelgran i kantsonen.

Årlig prøvetaking i Frøylandsvatnet.

Figur 5 Kartutsnitt som viser plassering og utstrekning av frisiktsone 1 og 2.

Figur 6 Kartutsnitt som viser plassering og utstrekning av frisiktsone 3 (gamle badehustomta)

Figur 7 Trebevokst kantsone i Vårheiskogen. Foto: Bjarne Oddane

4.5.2. Sivdammen

A. Naturkvaliteter

Trolig viktigste hekkeområde på Jæren for toppdykker (NT). Takrør- og busktilknyttede hekkefugler er sivsanger, rørsanger, sivspurv, grashoppesanger (VU). Vannrikse (VU) og sivhøne (NT) overvintrer og hekker trolig i området. Vår og høst overnatter store mengder låvesvaler og sandsvaler. Stare (NT) blir observert hver høst i store antall i Sivdammen

Viktig overvintringsplass der kanalen har åpent vann hele året.

B. Bevaringsmål

Fysiske inngrep: Arealet skal være fritt for fysiske inngrep og anlegg i og over den vanddekte delen inklusive kantsonen mellom vatn og turveg.

Fremmede arter: Sivdammen og kantsonen skal være mest mulig fritt for fremmede arter som sikta- og edelgran, m.fl.

C. Tilstandsvurdering

Kantsone i sør er fjernet bortsett fra enkelte trer og skogholt rett vest for Sivdamsentret

Tråkk etter sykling og turgåing i kantsone lengst i vest.

Odden lengst mot vest sør for innløpet til Sivdammen er plantet med sitkagran

Sitkagran har spredt seg i kantsonen.

D. Tiltak

Hogge sitkagran på odden sør for innløpet til Sivdammen, og erstatte med lauvtre.
Fjerne unge siktagran i kantsonen.

Plante løvtrær i kantsonen i sør.

Oppsetting av gjerde (200 m) langs turveg som styrer ferdsel unna kantsonen i den vestre delen.

Figur 8 Sivdammen sett fra rådhusområdet. Foto: Bjarne Oddane

4.5.3. Sandtangen

A. Naturkvaliteter

Storvokst bøkeskog og furuskog med innslag av sitkagran, intakt kantsone mot vatnet, med unntak av et frisiktsområde i øst langs turstien og området ved livsgledeslette. Flaggermus (flere arter) og ekorn blir observert jevnlig. Vannrikse (VU) og sivhøne (NT) overvintrer og hekker trolig i området. Tornirisk (NT), stare (NT), og tårnseiler (NT, sivhauk (VU) blir også sett regelmessig. Nikkebrønsle (NT) er observert.

B. Bevaringsmål

I Sandtangen skal de dominerende treslagene være norsk furu, bøk og eik, med bjørk, selje og svartor som viktige element i kantsonen mot vatnet. Sitkagran skal på lang sikt erstattes av løvtrær. Gradvis utskifting av Sitkagran bør skje ved hogst av mindre felt.

Tresjiktstetthet: tettheten i tresjiktet skal være høy, men ikke så høy at det utelukker undervegetasjon. Målet er blandet løvskog er med 75% trekronedekning.

Fysiske inngrep: Arealet skal være fritt for fysiske inngrep og anlegg mellom turveien og vannet, med unntak av benker, plen på livsgledeslette og klatrejungel samme sted.

Fremmede arter: Kantsonen mellom turveg og vatn skal være fri for siktagran og edelgran.

C. Tilstandsvurdering

Sitkagran og edelgran er utbredt i området. Sitkagran sprer seg i området.

D. Tiltak

Fjerne oppslag av edel- og siktagran samt. mispelarter.

4.5.4. Vårheiskogen

A. Naturkvaliteter

Intakt og ganske bred kantsone mot vatnet, unntatt åpent område ved badehustomta.

Bøkeskog, furuskog. Innslag av siktagran, edelgran og canadahemlock. Flaggermus (flere arter) og ekorn blir observert jevnlig. Vannrikse (VU) og sivhøne (NT) overvintrer og hekker trolig i området. Tornirisk (NT), stare (NT), og tårnseiler (NT). Sivhauk (VU) blir også sett regelmessig. Nikkebrønsle (NT) er observert i området.

B. Bevaringsmål

I Vårheiskogen skal de dominerende treslagene være norsk furu, bøk og eik, men storvokst sitkagran og edelgran byttes ut på lang sikt med løvtrær. I myrete område bør bartrær og bjørk fjernes.

Tresjiktstetthet: Tettheten i tresjiktet skal være høy, men ikke så høy at det utelukker undervegetasjon. Målet er skog med 75% trekronedekning.

Fysiske inngrep: Arealet skal være fritt for fysiske inngrep og anlegg, unntatt turveg, benker og åpen frisiktsone ved badehustomta.

Fremmede arter: Kantsonen mellom turveg og vatn skal være mest mulig fritt for siktagran og edelgran m.fl.

C. Tilstandsvurdering

Det er plantet furutrær på sørvendt skråning lengst nord i området. Flere plasser er siktagran og edelgran en trussel mot furu og eiketrær. Myrete areal i nordvest mye gjengrodd.

Fremmede arter har spredt seg i området, særlig sikta, noen mispelarter og platanlønn.

D. Tiltak

Hogge sitkagran og edelgran løpende og erstatte med furu, eik, og ask.

Rydde trær i myrete områder

4.5.5. Bryneholmen

Naturkvaliteter

Bøskog, røsslyng, store gamle trær, intakt kantsone mot nord. Kantsonen er viktig for vannrikse og spurvefugler.

A. Bevaringsmål

På Bryneholmen skal det fortsatt finnes røsslyng i mer åpne partier mot sør, der tresjiktstettheten må være under 5%. For resten av arealet kan tresjiktstettheten være mellom 50% og 75%.

Fritt for fysiske inngrep

B. Tilstandsvurdering

Mye bjørkeoppslag og unge graner truer lyngområdene. Sivvekst og trerøtter har tettet igjen røret mellom holmen og «fastlandet». Høyspentlinje går rett over holmen. Det står en høyspentmast midt på holmen. Til fare for overflygende fugl.

C. Tiltak

Rydding av bjørk, edelgran og sitkagran.

Fjerning av betongrør og montering av bru mellom holmen og Vårheiskogen

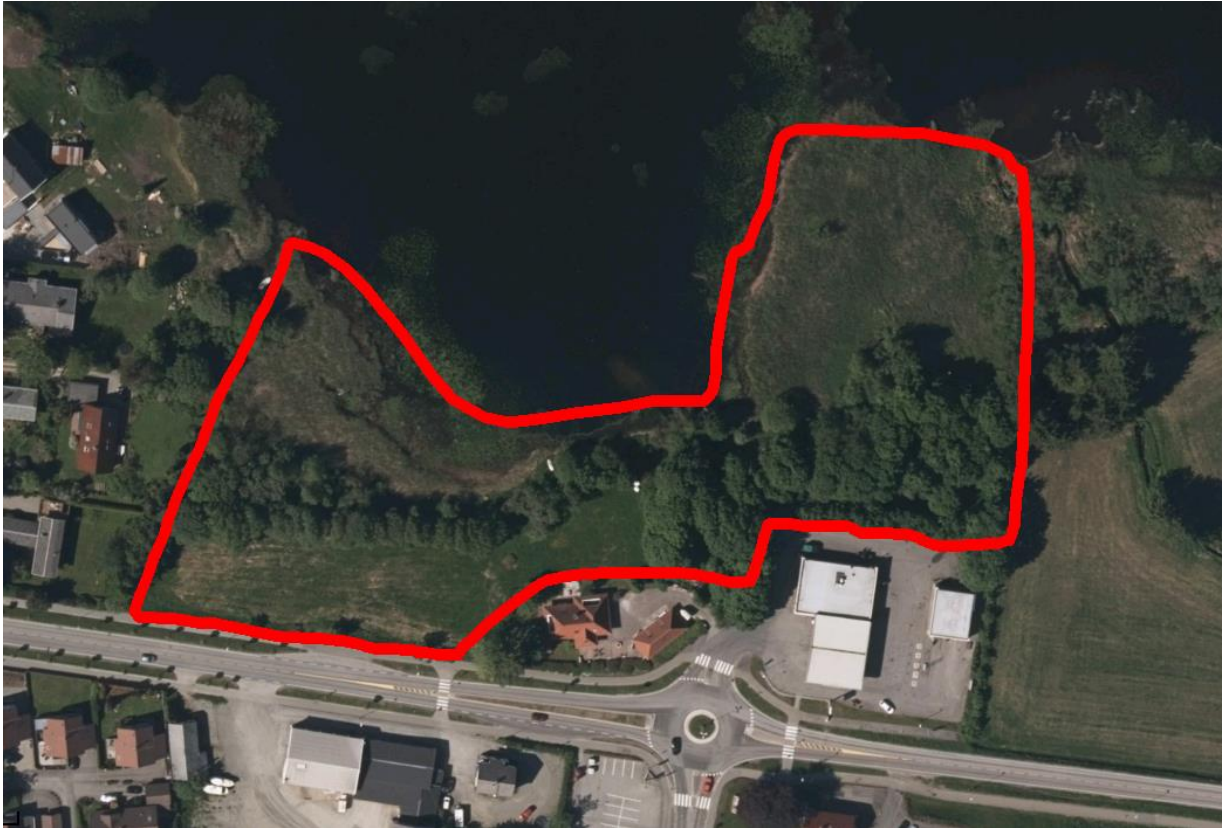
Fjerning av høyspentlinje og -mast

Begrense ferdsel til holmen til tidsperiode utenom hekketiden 1.4.- 1.8.

Figur 9 Bryneholmen

4.5.6. Friluftsområde langs Arne Garborgsveg

A. Naturkvaliteter

Tidligere gjødslet engareal som ligger ganske lavt. Et steingjerde avgrensner engen mot vatnet. Bjørketrær, selje og svartor står langs gjerdet. Velutviklet takrørsump på utsiden av steingjerde.

Veldig mye fugl på vatnet rett utenfor arealet.

B. Bevaringsmål

Bevare et åpent engareal vest for Essostasjonen.

Området skal være fritt for fremmede arter.

C. Tilstandsvurdering

Fremmede arter som plantanlønn, sitka og noen mispelarter har spredt seg.

D. Tiltak

Etablering av fugletårn.

Bekjempelse av fremmede arter.

4.5.7. Tangen

A. Naturkvaliteter

På Tangen og tilgrensende jordbruksareal hekker vipe (NT), storspove (NT), strandsnipe (NT), og sanglerke (NT). Brusfugl (VU) er også observert.

B. Bevaringsmål

Bevare Tangen som landskapselement fritt for trær og busker.

Tangen skal være fri for fysiske inngrep.

C. Tilstandsvurdering

Arealet med naturbeitemark på Tangen er i dag lite. Ellers er Tangen som landskapselement intakt. En høyspentledning rett over Tangen er skjemmende og farlig for fugl.

D. Tiltak

Opprettholde ekstensivt beite med sau på tangen.

Fjerne høyspentlinje og mast.

Begrense ferdsel på Tangen til det som er nødvendig for tilsyn med dyr. Oppsetting av informasjonsskilt.

Figur 10 Tangen sett fra vest

Figur Område med naturbeitemark ytterst på Tangen (grønn polygon)

4.5.8. Holmen nord for Tangen

A. Naturkvaliteter

På holmen rett nord for tangen hekker hettemåke (NT), 750 par i 2011

B. Bevaringsmål

Holmen skal være fri for busker og trær

C. Tilstandsvurdering

Holmen er fri for busker og trær.

D. Tiltak Manuell rydding

5. Oppfølging av verneområdet

5.1. Oppfølging av skjøtselstiltak

Årlig møte med grunneiere om skjøtsel av delområdene.

5.2. Oppfølging av bevaringsmål

Tellinger av viktigste fuglearter hvert 3 år. Årlig innsamling av observasjonsdata fra artsobservasjoner.

5.3 Revidering av skjøtelsesplan

Skjøtelsesplan revideres hvert 10 år.

6. Oppsummering av planlagt forvaltning

Tiltak	Område	Intervall	Kostnad	Ansvar	Prior.
Redusere nærings- og partikkelavrenning til vatnet	Tilgrensende areal	Løpende	0	Grunneiere og TK	1
Telling av fugler	Hele området	Hvert 5. år	200000	TK	1
Oppmåling av vanndybde i Litlavatnet	Litlavatnet	2017	30000	TK	2
Kartlegging av miljøgifter i fisk	Litlavatnet	2017	50000	TK	2
Sette opp informasjonsskilt	Hele området	Hvert 10. år	50000	TK	1
Informere om brannrisiko og badevannskvalitet	Hele området	Hvert år.	5000	TK	1
Etablere sedimentasjonsbassenger til rensing av overvann fra overvannsutløp	Litlavatnet med kantsone	2019	100000	TK	2
Hogge sitkagran på holmen sør for innløpet til Sivdammen	Sivdammen	2018	30000	Grunneier i samråd med TK	3
Hogge sitkagran, erstatte med furu og løvtrær.	Sandtangen, Vårheiskogen	2017	30000	Grunneier i samråd med TK	2
Rydde bjørk og sitkagran	Bryneholmen	2018	10000	TK	2
Fjerning av betongrør og opprensning av gjennomløp mellom holmen og fastlandet	Bryneholmen	2017	40000	TK	2
Bygging trebru	Bryneholmen	2018	40000	TK	2
Eablering av fugletårn	Friluftsområde v A. G. veg	2019	2000000	TK	1
Bekjempelse av fremmede arter	Friluftsområde v A.G. veg	hvert . år	3000	TK	2
Ekstensivt beite med sau	Tangen	hvert år	0	Grunneier i samråd med TK	1

7. Litteraturliste

- Oddane, B. Søndre frøylandsvatnet landskapsverneområde med dyrelivsfredning, konsekvenser for naturmiljø ved etablering av tursti, Ecofact rapport 488, 2015
- Hettervik, G, K. Vakre landskap i Rogaland, Rogaland Fylkeskommune 1996
- Utkast til verneplan for Våtmark i Rogaland Fylke, Fylkesmannen miljøvernavingdelinga, 1989
- Kartlegging av naturtyper i Time kommune, Time kommune 2006
- Supplerende kartlegging av naturtyper i Time kommune 2013, Time kommune 2013.
- Tiltak og undersøkelser i Frøylandsvatnet gjennom 40 år, Jæren vannområde faktaark 2012.
- Henriksen, S. og Hilmo, O. (red.) Norsk rødliste for arter 2015, Artsdatabanken, Norge.
- Observasjoner lagt inn i artsobservasjoner.no

Vedlegg

1. Verneforskrift
2. Delegeringsvedtak
3. Kart